

Høring trosopplæringsutvalgets rapport «Helhet, integrering og sammenheng i kirkelig undervisning og læring»

Høringsuttalelse fra Presteforeningen – innsendt elektronisk 11.05.2022

Tilleggsspørsmål 1 fra Kirkerådet

Utvalget understreker at det er en indre sammenheng mellom de enkeltanbefalingene som legges fram og at de samlet sett utgjør en helhet som er ment å videreføre og styrke sammenhengen og helheten i det pedagogiske arbeidet i Den norske kirke.

Har høringsinstansen en overordnet kommentar til denne helheten i rapporten?

Utvalget har gjort et stort arbeid med å evaluere situasjonen for trosopplæringen i Den norske kirke. Rapporten viser mange gledelige trekk og ringvirkninger av arbeidet med trosopplæring, men peker også på viktige utfordringer. Presteforeningen støtter at trosopplæring organisatorisk ses som en integrert del av den samlede kirkelige undervisningen og læringen. Dette vil bidra til bedre sammenheng og helhet i kirkens undervisningstjeneste. Presteforeningen ønsker likevel å beholde benevnelsen trosopplæring for den systematiske og planmessige undervisningen og læringen til og med konfirmasjon. Presteforeningen er glad for at det legges opp til å se breddetiltak og kontinuerlig barne- og ungdomsarbeid mer i sammenheng, og tone ned det organisatoriske skillet mellom disse. Presteforeningen støtter også vektleggingen av større lokal handlefrihet.

Presteforeningen mener utvalget har oversett sentrale forutsetninger for at det offentlige har påtatt seg å bevilge midler til trosopplæring i Den norske kirke. Det skyldes ikke bare bortfallet av kristendomsundervisning i skolen, slik utvalget vektlegger. En grunnleggende forutsetning uttalt i Stortingsmelding nr. 7 (2002-2003) er at «Barn og unge har rett til opplæring i eiga tru» (s. 5). Barns rett til åndelig utvikling er omtalt både i FNs «Erklæring om barns rettigheter» (1959) og nedfelt i FNs barnekonvensjon av 1989, art. 27.

Historisk - etter reformasjonen - har den systematiske kirkelige opplæringen vært forstått som dåpsopplæring fram til og med første altergang, siden konfirmasjon. Presteforeningen mener det er gode grunner for å holde på benevnelsen trosopplæring, og å prioritere kirkens systematiske arbeid med trosopplæring for barn og unge. Dette er undervisning og opplæring enten på bakgrunn av dåp eller med henblikk på dåp. Det utelukker ikke at målgruppen i praksis kan være alle som er interessert, men det legger noen føringer for hva som er formålet med undervisningen/opplæringen: kjennskap til den tro man er døpt/døpes til, og innføring i trospraksis og kristentroens betydning i livet («livsmestring»). Presteforeningen mener den teologiske og pedagogiske grunnlagstenkningen som er utviklet gjennom trosopplæringsreformen ikke trenger større revisjon.

Presteforeningen vil advare mot i denne sammenheng å utvide «trosopplæring» til livslang kirkelig undervisning og læring, fordi det kan skape utydighet i forhold til premissene for den utvidelsen av kirkens offentlige bevilgninger som kom gjennom trosopplæringsreformen. Disse midlene ble bevilget for at kirken skulle bli i stand til å gi trosopplæring til døpte og tilhørige. Å utvide fokuset til livslang kirkelig undervisning og læring kan også bidra til å svekke kirkens innsats overfor barn og unge, dersom ressursene ikke økes. Endelig kan en utvidelse av fokuset legge ytterligere krevende ambisjoner over på kirkens ansatte og menighetsråd, som det ikke er ressurser til å møte.

Kirkelig undervisning og læring for voksne i kirkelig sammenheng er viktig, men vil etter Presteforeningens oppfatning være mer uformell læring som finner sted i «alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i soknet» (Kirkeordningen § 12 første ledd første komma). Dette kan omfatte mer undervisende tiltak.

Dette innebærer at Presteforeningen ikke kan slutte seg til forslagene fra utvalget om endret benevnelse, utvidet målgruppe aldersmessig, og forslaget om rammeplan for kirkelig undervisning og læring for voksne.

Del 1 Mål og innhold:

1. Formål og overordnet målsetting

1.1. Den norske kirkes målsetting om bredde, systematikk og sammenheng i det pedagogiske arbeidet bør videreføres.

Enig

2. Teologisk, ekklesiologisk og pedagogisk grunnlagstenkning

2.1. Det bør legges til grunn en helhetlig og vid forståelse av kirkens pedagogiske arbeid. Det som i dag omtales som trosopplæring, bør integreres i Den norske kirkes helhetlige undervisningsarbeid og -felt.

Uenig [se overordnet kommentar]

2.2. Undervisningsfeltet i Den norske kirke bør forankres i en helhetlig og eksplisitt teologisk og pedagogisk grunnlagstenkning som både rommer spesifikke undervisningsaktiviteter og elementer av kirkelig undervisning og læring i andre deler av Den norske kirkes virksomhet.

Enig

Presteforeningen er enig i at *trosopplæringsfeltet* bør forankres i en helhetlig og eksplisitt teologisk og pedagogisk grunnlagstenkning – det mener Presteforeningen Den norske kirke har i Plan for trosopplæring. Enigheten går særlig på at forståelsen av trosopplæring bør romme både spesifikke undervisningsaktiviteter og trosopplæringslementer i andre deler av Den norske kirkes virksomhet, som gudstjeneste, diakoni, korarbeid m.v.

3. Benevnelse

3.1. Dagens ordning med trosopplæring bør inngå i en helhet og sammenheng med Den norske kirkes undervisningsfelt og benevnes «Kirkelig undervisning og læring».

Uenig

Benevnelsen trosopplæring bør videreføres. Dette innebærer prioritering av systematikk og ressurser til trosopplæring av barn og unge med utgangspunkt i eller henblikk på dåp, å beholde et innarbeidet navn og en «kontrakt» med dåpsforeldre som er innarbeidet, samt en klar referanse til bevilgende myndigheters forpliktelse på barns rett til opplæring i egen tro, jf. bl.a. barnekonvensjonen.

4. Målgruppe

4.1. Målgruppen for kirkelig undervisning og læring bør omfatte alle døpte og alle interesserte.

Uenig

Primærmålgruppen for trosopplæring er døpte eller de som søker trosopplæring med henblikk på dåp. Det utelukker ikke andre interesserte fra å kunne ta del. Trosopplæring gitt til de som ikke er døpt, kan være rekrutterende til dåp.

4.2. Målgruppen for kirkelig undervisning og læring bør legge livslang læring til grunn og omfatte både barn, unge og voksne.

Uenig

Den systematiske og prioriterte trosopplæringen bør fortsatt omfatte aldersgruppen 0-18 år. Konfirmasjonen bør vektlegges som særlig viktig. Konfirmasjonstiden er en mulighet til å gi mer kunnskap til de som har fulgt trosopplæringen den systematiske trosopplæringen fra de var små. I konfirmasjonsopplæringen møter man også ungdommer som har hatt liten eller ingen tilknytning til den systematiske trosopplæringen tidligere. Slik sett er konfirmasjonsalder også en viktig rekrutteringsarena for videre trosopplæring. At Presteforeningen mener trosopplæring for barn og unge må prioriteres, utelukker ikke at menigheter tilbyr undervisningstiltak for voksne (jf. «alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i soknet»), men at det beholdes et særlig fokus på at «døpte gis trosopplæring» (jf. Kirkeordningen § 12, første ledd).

5. Planverk

5.1. Det bør utarbeides et helhetlig, overordnet planverk for kirkelig undervisning og læring som omfatter en revidert og mer eksplisitt grunnlagstenkning og verdigrunnlag, samt rammeplaner for ulike målgrupper.

Uenig.

Plan for trosopplæring fungerer på mange måter godt slik den er i dag. Planen trenger ingen omfattende revisjon, men justeringer som gir større lokalt handlingsrom, skaper sammenheng framfor organisatorisk skille mellom breddetiltak og kontinuerlige tiltak, og som i større grad legger opp til å følge kirkeårets tekster, samtidig som noen sentrale kjernetekster beholdes. Forholdsvise konkrete rammeplaner kan være en støtte og gi faglig trygghet til de som skal utøve kirkelig trosopplæring.

5.2. Rammeplanene for de ulike målgruppene bør være på et mer overordnet nivå som dermed gir større lokalt handlingsrom.

Enig

Dette er en delvis enighet. Planene bør gi større lokalt handlingsrom. Kateketer og menighetspedagoger, samt prester og andre vigslede som driver trosopplæring bør sikres en faglig frihet til å utvikle lokal trosopplæring innenfor en rammeplan. Samtidig kan forholdsvise konkrete rammeplaner være en støtte og gi faglig trygghet der de som skal gi trosopplæringen mangler kirkefaglig og pedagogisk kompetanse.

5.3. I det helhetlige, overordnede planverket bør det utarbeides rammeplaner for henholdsvis

5.3.1 barn 0-14 år

5.3.2 konfirmasjonstiden

5.3.3 ungdom 15-19 år

5.3.4 voksne

Uenig

Plan for trosopplæring bør omfatte barn 0-14 år, konfirmasjonstiden, og strategisk rammeplan for ungdom 15-19 år. Tiltak for kirkelig undervisning for voksne, inkludert unge voksne (18-30 år) bør ikke ha en rammeplan. Selv om tanken om livslang læring er relevant også i kirkelig sammenheng, er folk kirkelig myndige fra 15 års alder (stemmerett). Kirken bør ikke etablere en kommunikasjon om at det å være kirkemedlem er å stadig delta i «undervisning og læring», men ta kirkemedlemmene på alvor som myndige medlemmer. Samtidig bør det finnes tilbud for de voksne som ønsker mer læring – men dette vil være situasjonsbestemte behov som er vanskelige å nedfelle i en rammeplan. Her er det mer behov for en idebank.

5.4. I stedet for kjernetekster bør undervisningsaktiviteter følge kirkeårssyklusen og ta utgangspunkt i kirkeårets tekster, tilhørende salmer og andre kirkemusikalske og -kulturelle uttrykk.

Uenig

Her ønsker Presteforeningen en kombinasjon, med noen (færre enn i dag) kjernetekster, tydeliggjøring av når i kirkeåret disse kjernetekstene ivaretas, og for øvrig kirkeårssyklusen som utgangspunkt.

6. Forholdet mellom lokalt handlingsrom og nasjonal styring

6.1. Den sentrale styringen av undervisningsfeltet bør bli mer overordnet, mens det bør gis større handlingsrom på lokalt nivå innenfor det rammeverket som gis.

Enig

Tilleggsspørsmål 2 fra Kirkerådet:

Hvordan bør ordningen for godkjenning av plan for undervisningsfeltet være i fremtiden?

Eller

Ordningen bør være at plan for undervisningsfeltet ikke sendes til godkjenning hos biskop etter vedtak i menighetsrådet, slik at man følger samme praksis som ved plan for diakoni og plan for kirkemusikk.

Det bør være rammer for hva som skal, og hva som kan være med i en lokal plan for trosopplæring. Så lenge planen er innenfor rammene i rammeplanen, bør det ikke være nødvendig med biskopens godkjenning etter vedtak i menighetsrådet.

6.2. Ressursbanken og mulighetene for og tilgang til erfaringsdeling, ressurser og materiell bør videreføres og styrkes.

Enig

6.3. Arbeidet med digitale, pedagogiske ressurser bør styrkes både på lokalt og sentralt nivå og må ses i sammenheng med Den norske kirkes digitale satsing.

Enig

Ad 6.2 og 6.3

Presteforeningen er enige i disse to spørsmålene under forutsetning av at det ikke flytter ressurser fra arbeidet lokalt i de direkte relasjonene til barn og unge.

8. Forholdet mellom «bredde» og «kontinuerlig»

8.1. Målet om kvalitativ og kvantitativ bredde bør opprettholdes. Breddetiltakene er nødvendig for å nå medlemmene i en folkekirke og tiltakene har skapt vekst og utviklet gudstjenestelivet.

Enig

Det er unødvendig å legge inn premissene i setning 2 i høringsspørsmålet. Presteforeningen vil for eksempel være enig i at breddetiltakene er nødvendig for å nå medlemmene i en folkekirke, men om tiltakene har skapt vekst varierer sterkt fra sted til sted. Mange steder har tiltakene bidratt til å utvikle gudstjenestelivet, men det avhenger av lokale ressurser hvor mye man har fått til. Høringsspørsmålene bør generelt inneholde færre premisser – det gjør det vanskeligere for høringsinstansene å vite hva en enighet blir tatt til inntekt for på sentralt hold.

8.2. Det som oppleves som et kunstig og organisatorisk skille mellom tidsavgrensede breddetiltak og kontinuerlig arbeid bør bygges ned. Det bør legges en helhetlig forståelse av og målsetting for kirkelig undervisning og læring til grunn, slik at tiltakene utfyller hverandre. Det bør tas nødvendige grep på alle nivå slik at tiltakene kan ses i sammenheng.

Enig

Presteforeningen er enig i hovedsaken: At skillet mellom breddetiltak og kontinuerlig arbeid bør bygges ned. Presteforeningen er opptatt av at breddetiltak og kontinuerlige tiltak må sees samlet som uttrykk for menighetens trosopplæring.

9. Trosopplæring i hjemmet

9.1. Både Den norske kirkes grunnlagstenkning og rammeplaner bør eksplisitt omtale og understøtte kirkens undervisning og læring i hjemmet som en naturlig del av undervisningsoppgøret.

Enig

Dette ligger allerede i dåpsliturgien, og i dagens Plan for trosopplæring.

9.2. Det bør utarbeides mer materiell som kan understøtte foreldrenes arbeid med kirkelig undervisning og læring i hjemmet, herunder også digitale ressurser.

Enig

Det bør alltid arbeides med *egnet* materiell. Om det er behov for *mer* enn det som foreligger på markedet i dag, er et mer åpent spørsmål. Et behov for noe mer digitale ressurser, kan det nok være.

9.3. Oppfølging av faddere bør styrkes, og det må arbeides fram hensiktsmessige systemer for å få tillatelse til oppfølging av fadderne som tar nødvendige personvern hensyn.

Uenig

Presteforeningen mener det er lite realistisk å styrke fadderfunksjonen vesentlig. Men særlig mener Presteforeningen det ikke bør prioriteres ressurser til systemer for direkte oppfølging av faddere. Dette vil fort generere uforholdsmessig store kostnader.

11. SFO-satsing

11.1. Det bør satses mer på skolefritidstilbud i regi av Den norske kirke og med utgangspunkt i rammeplan for SFO.

Uenig

En SFO-satsing med utgangspunkt i rammeplan for SFO vil sannsynligvis ha et vesentlig annet tyngdepunkt enn kirkens trosopplæring, og gå på bekostning av fokuset på det siste. Der trosopplæringstiltak kan organiseres innenfor SFO-tiden, har Presteforeningen ingen innvendinger til det. Men en egen kirkelig SFO-satsing med utgangspunkt i rammeplan for SFO er vi spørrende til som kirkelig ressursbruk.

Eventuelt øvrige kommentarer til del 1

Ad 12 Samiske perspektiver, samisk trosopplæring og døvekirkens trosopplæring

Det bør alltid og alle steder i landet være mulig å be om trosopplæringsmateriell på ulike målformer, de ulike samiske språk, kvensk og tegnspråk. Det bør være mulig å be om både norsk (bokmål/nynorsk) og samisk/kvensk/tegnspråksmateriell. De nødvendige rubrikkene for dette må innarbeides i alle registrerings- og bestillingsskjema.

Del 2 Organisatoriske rammer:

13. Plan og rapporteringsverktøy

13.1. Sammenhengen mellom plan og rapportering bør styrkes, være både kvalitativt og kvantitativt orientert og i større grad ses på som strategiske verktøy for evaluering og utviklingsarbeid.

Uenig

Det er god nok sammenheng som det er.

13.2. Rapportering på kirkelig undervisning og læring på lokalt plan bør være helhetlig og tverrfaglig.

Enig

Rapportering kan med fordel være helhetlig, men usikker på om tverrfaglighet er hensiktsmessig i denne sammenhengen, bl.a. fordi rapporteringen samme

13.3. Helhetlig menighetsplan bør gjøres obligatorisk på sikt.

Uenig

Presteforeningen viser til sin høringsuttalelse til mal for helhetlig menighetsplan av 17.11.2020, hvor vi var opptatt av at planen må ha som hovedhensikt å forenkle, samle og gi bedre oversikt over de planene menighetene allerede er forpliktet til å ha, men var kritisk til at en slik plan skulle komme på toppen som et nytt plandokument på toppen av planene menighetene allerede har. Av sammenhengen, kan det se ut som det er som «strategisk verktøy for evaluering og utviklingsarbeid» man har tenkt å gjøre helhetlig menighetsplan obligatorisk. Presteforeningen er kritisk til en obligatorisk innføring av dette.

14. Økonomi og tilskuddsbehandling

14.3. Ved mindreforbruk av tildelte midler bør det i større grad kunne være mulig å sette av udisponerte midler for større satsinger og mer langsiktighet i arbeidet med kirkelig undervisning og læring.

Enig

Enigheten forutsetter at midlene beholdes lokalt (hos tilskuddsmottaker). Det må skilles bedre mellom lønnsmidler og driftsmidler/tiltaksmidler.

Tilleggsspørsmål 3 fra Kirkerådet

I dag håndteres mindreforbruk forskjellig i de ulike bispedømmerådene. Hvordan bør det håndteres i fremtiden?

Enten – Praksisen knyttet til mindreforbruk bør være mer enhetlig enn den er i dag.

14.4. Tilskudd til kirkelig undervisning og læring bør ses uavhengig av andre inntektskilder også når det gjelder rapporteringen.

Ikke relevant.

14.5. Tilskuddet til lokalkirken bør sendes til fellesrådsnivået for hensiktsmessig ressursutnytting.

Uenig

Her vil hva som er en hensiktsmessig løsning for fremtiden avhenge av prosessen med kirkelig organisering. Det må skilles bedre mellom lønnsmidler og driftsmidler/tiltaksmidler.

16. Stillingstyper, - andel og -benevnelser

16.1. Det bør være en stillingsandel på minimum 50 % for å forhindre at det blir for mange små stillinger som arbeider med kirkelig undervisning og læring.

Enig

Dette er ønskelig, men et vanskelig ideal i praksis. En del steder vil en kunne rekruttere studenter eller lærere i mindre deltidsstillinger, der det kan være vanskelig å rekruttere til større deltidsstillinger. En del steder vil det kunne medføre at det geografiske arbeidsområdet bli stort, eller det vil være mange ulike sokn å forholde seg til.

16.2. Tjenesteordningene, spesielt for kateket og prest, bør gjennomgås og revideres og det bør samtidig ses på samordning på tvers med tanke på kirkelig undervisning og læring.

Enig

Dette betyr ikke at det er behov for en generell gjennomgang, men en avstemming av det som står om ansvar for trosopplæring, konfirmantopplæring og kirkelig undervisning i tjenesteordningene. Særlig bør kateketenes undervisningslederoppdrag eksplisitt omfatte trosopplæring.

17. Kompetansekrav og kompetansebehov

17.1.2. I en funksjon som kirkelig undervisningsleder bør kompetansekravet være tilsvarende som kompetansekravet til kateketstilling.

Enig

Funksjonen som kirkelig undervisningsleder bør kalles kateket og forutsette vigsling. Derfor bør kompetansekravet til kateketer gjelde. Der denne kompetansen ikke finnes, bør det gjøres en vurdering og et bevisst valg om hvordan funksjonen da kan ivaretas, om den bør ivaretas av en annen vigslet, eller av en undervisningsansatt som ikke fyller kvalifikasjonskravet til kateket.

17.1.3 Det bør vurderes å stille krav om praktisk-teologisk (kateketisk) kompetanse på bachelornivå for de som ikke innehar dette.

Enig